

København 1971

Han får aldrig pakker, hvem skulle sende ham pakker? Han køber ingenting på postordre, og han kender ingen, der kunne finde på at sende ham en julegave. En hemmelig beundrer er den mindst usandsynlige forklaring, måske den jyske teaterforeningsformand, der ville hjælpe til og gik i vejen. En af kollegerne kan have givet hende adressen, de havde travlt med, at hun havde et godt øje til ham.

Så står han med pakken i hånden. Den vejer vel et kilo og er stor som et leksikon. Der er tyske frimærker på, vest-tyske. Adressen er maskinskrevet, afsenderadressen siger ham ikke noget. Stasi følger afhoppere langt ind i deres nye liv og slår til, når de er holdt op med at være på vagt, men brevbomber sender man til betydningsfulde personer, ikke til en lille skid som ham selv, og pakkens form er regelmæssig, uden buler eller noget, der føles som metal eller ledninger.

Han finder en kniv i køkkenskuffen og går løs på tapen. Den, der har pakket pakken, har haft nok af den, alle sider og hjørner er klistret til med brun pakketape. Inde i pakken ligger et brev og en ny pakke. Brevet har et brevhoved fra et advokatfirma i Frankfurt. På pakken står der: I tilfælde af min død, og på en ny linje: Sendes uåbnet til, og så hans navn og adresse. Skriften er den samme som på den seddel, der ligger i hans tegnebog, den sidste seddel, hun skrev til ham.

Har De alvorlige problemer, stiller teatret gerne op med

hjælp og råd, står der. Er De blot i dårligt humør, vil jeg bede Dem holde det uden for arbejdspladsen.

Sedlen lå i hans postkasse på teatret. En chefs reprimande eller en lærers tilrettevisning af et genstridigt barn, korrekt og formelt, blottet for følelser. Det var den værste periode, og han husker, at han tænkte, den her beholder jeg. Den her tager jeg frem og læser, hvis jeg kommer til at savne hende. I snart ti år har den ligget i hans tegnebog, og han har ikke taget den frem, ikke engang når savnet holdt ham vågen om natten. At hun er død nu, ændrer ingenting, for ham har hun været død længe.

Pakken ligger på køkkenbordet. Om lidt åbner han den. Om lidt tager han den, går ned ad trapperne, om på bagsiden af huset, og smider den i skraldespanden. Om lidt går han ud og køber brunt papir og tape, pakker den ind igen og sender den tilbage til afsenderen. Men klokken er mange, og hvis han skal nå turnébussen, der ikke venter, er der ikke tid. Inde i soveværelset pakker han sin taske med det nødvendige til tre overnatninger. I køkkenet krøller han omslagspapiret med tapen sammen og smider det i skraldespanden, knytter posen og stiller den ved døren. Han efterlader sig aldrig rod og svineri, det er et princip. Selv når han bare skal en tur til købmanden, rydder han op.

Pakken ligger der stadig. I sit grå papir med en snor om, med mange knuder. Han bærer den ind i dagligstuen, hvor hans nye reol allerede bugner af de bøger, der holder ham med selskab. I reolens lille skab opbevarer han vigtige papirer og den pengekasse, hvor han lægger penge til husholdningen hver måned, men det er ikke der, pakken skal være.

Sofaen er en sovesofa. Han købte den uden at vide, at den var det, for udseendet og komforten, men når han klapper ryggen op, er der et hulrum. Han har ingen overnattende gæster og ingen ekstra dyner, magasinet er tomt. Pakken lægger han, af grunde, han ikke selv kender, i en Irmapose.

Ved nærmere eftertanke i én pose til. Han vikler gummibånd om og klemmer den ind under nogle fjedre i sofaens ryg. Så klapper han ryggen ned.

Der kan den ligge. Til han er død, og sofaen bliver solgt på auktion eller kørt på lossepladsen. Eller til han en skønne dag tager den frem og måske, måske ikke, bestemmer sig for at åbne den.

København 1989

I hans fjernsyn er mennesker klatret op på muren. De står i klynger deroppe, og de omfavner hinanden, råber og synger. Selv sidder han trygt i sin danske sofa og ser på, at de klatrer over på den anden side af muren og går løs på betonen med hakker, snart er der hul, snart myldrer mennesker i hundredvis i begge retninger, og ingen stopper dem. Alle tv-aviser handler om det, og speakerne bliver mere og mere forpustede af entusiasme for hvert stykke mur, nogen vifter med foran et kamera. Alle de ansigter, der zoomes ind på, ser drukne ud, som om en hel nation har bestemt sig for at drikke sig fuld. Lade fem og syv være lige i en kollektiv rus og glemme alt om morgendagen.

Øllet i hans eget glas bliver lunkent på sofabordet, mens han glør på det, der ser ud som en spillefilm, en drømmers værk, men som de ivrige speakerstemmer, der mere og mere lyder som sportsjournalister, forsikrer ham om, er den skinbarlige virkelighed.

Han kunne gå ned på bodegaen, sætte sig i cigaretrøgen og veksle nogle ord med de andre stamgæster, du er vel tysker, er det ikke sådan, det er? Tyskhed åbner ingen døre i det her land, men som afhopper fra kommunismen har man en eller anden aura, og det er ikke utænkeligt, at nogen vil give en bajer for at fejre, at han fik ret til sidst.

Den, der ler sidst. Men han ler ikke. Tårerne strømmer

ned over kinderne, og han gør sig ikke ulejlighed med at tørre dem af. De løber og løber og drypper ned på trøjen, lægger sig som lige så mange dugdråber på den blå uld. Blåt er hans farve, de kvinder, der har passeret hans seng gennem årene, bemærker det. Du går altid i blå, siger de. Aldrig andet, skulle du ikke prøve med sort, eller gråt, eller ligefrem rødt? I skabet hænger og ligger de, cowboybukserne, fløjlsbukserne, trøjer og skjorter og T-shirts, alle sammen blå.

I tredive år har han ledt efter den rigtige nuance uden at finde den. Den ene gang han var i Paris, opsøgte han forretningen, hvor hun købte skjorten til ham, men den var væk, erstattet af en isbar.

Ingen skjorte har siddet som den. Ingen skjorte er blevet elsket som den, hvis man kan elske en skjorte. Gennem skjorten elskede han hende, der gav ham den. Hver gang han tog den på, svulmede det i bukserne, og han længtes efter hendes senede krop, hendes bistre lidenskab og den boble af lyst, der var deres hjem. Lysten og samtalerne, få ord, mange lag, ingen af dem var sludrevorne, det væsentlige blev sagt og levede videre i hjernen, vibrerede i maven, ringede i ørerne mellem de korte møder. Hun var chefen, han den talentfulde knægt. Ugleset af de andre, og han forstod ikke hvorfor, før hun forklarede ham det. Han havde overtaget en rolle efter en populær kollega, der var røget i fængsel for sine meningers skyld, og hvor stod han selv, og kunne man stole på ham?

Når han tænker tilbage, er det sin egen naivitet, han møder. I hans barndom havde han lært, at tingene var det, de lignede, og han var ude af stand til at gennemskue de enkleste fænomener. Intriger var bare et ord, magtspil et andet, og han fattede aldrig det, der skete mellem linjerne, og ingen forklarede ham det, jo, hun gjorde, men kun, når det handlede om de andre. Hvad hun selv tænkte bag facaden, hvad hun følte, ud over det, der direkte kunne mærkes, når de lå

i samme seng, havde han ingen anelse om. Uden for deres boble var landkortet hvidt.

Skjorten fulgte ham på flugten, den var hans sejrsskjorte. En mand med en skjorte af den kvalitet er usårlig, ingen grænsebetjent kan gøre andet end at slippe ham igennem, vær så god, min herre, denne vej til friheden. Han havde trænet det i hovedet, gang på gang flyttet sig selv som en skakbrik over grænsen, over på den anden side, og nu forlader toget Maribor, og det er her, det kan gå galt, men timingen er rigtig. Midnat er passeret, helt som det skal være, og den jugoslaviske grænsebetjent er ganske rigtigt søvning, kaster et blik på hans pas, fremmedpasset, han købte på stranden i Bulgarien af en, der blev en slags ven. Billedet i passet ligner kun delvist. Øjnene er o.k., det er det vigtigste, og folk barberer overskæg af, det er normalt. På teatret ville man have reageret, hvis han pludselig havde lagt sig til med ansigtsbehåring. Østrigeren er mere vågen, men ikke så meget, at han sætter spørgsmålstegn ved passet. Det er bare sådan, at han skulle have søgt visum i Beograd. Vend tilbage til Beograd, siger betjenten, der er ung og har en bums på næsetippen, søg visum der, siger han, men toget damper allerede mod Wien.

Han gentog sit løsen, han havde øvet sig, og det sad som en replik i en rolle. Transit, sagde han, transit, se her, billetten er en returbillet, jeg har mit arbejde at passe, operasanger, siger han, selv betjenten med bumsen kendte til operaen i Berlin. Et par dage i hovedstaden, se en forestilling. Udsendt af ledelsen for at se en forestilling, et muligt gæstespil, og så tilbage. Transit.

Skjorten beskyttede ham, eller sådan føltes det. Skjorten fortalte ham, at alt er muligt, bare man beslutter sig, og en nat havde beslutningen bare været der.

Her kan jeg ikke leve. Det var, som om han hørte sig selv sige ordene, men til alt held var han stum. Har man flugtpla-

ner, må man ikke engang vide det selv, sagde hans bulgarske ven. Har man venner, er det udelukket at diskutere det med dem, det kunne bringe både en selv og dem i fare. Man kan bare håbe på, man ikke taler i søvne. Det sikreste er ikke at dele seng med nogen, men det var ikke en mulighed, og den nat sov Eva med ansigtet vendt mod ham, hendes mund stod halvt åben og slap boblende lyde ud. Han lå længe og så på fregnerne på hendes glatte kinder, på det rødblonde hår, der var fugtigt af nattevarme og krøllede en smule, og han tænkte, at hun var let at forlade.

Der stod det samme i de breve, han sendte til hende og den anden, hende, der betød noget: Det har ikke med dig at gøre, du er uden skyld. Tilgiv mig. For en sikkerheds skyld sendte han dem via vennen i Bulgarien, et brev fra et andet Østland havde større chancer for at passere ubemærket. Ingen af dem skulle komme i vanskeligheder på grund af et brev, det var nok, at de havde været i nærkontakt med en republikflygtning.

Eva forførte ham på et tidspunkt, hvor han var plukkemoden, ulykkelig, svigtet. Fra den ene dag til den anden blev han en del af et par, ikke en godt skjult hemmelighed, og det var en slags lettelse, men om han nogen sinde var forelsket i hende, ved han ikke engang i dag. Hun var overflade, og hvis der var mere under, viste hun det aldrig, hun var en krop at ligge hos, at lægge armen om skulderen på, når de gik hjem efter forestillingen, at sidde ved siden af ved kantinebordet. Hun var smørelsen, der stille og roligt fik de andre til endelig at acceptere ham, og sammen med hende blev hans ulykke mindre. På scenen var hun god at spille mod, privat fungerede det. Et surrogat, ganske vist, men effektivt, og det kunne være fortsat. En slags liv, hverken værre eller bedre end så mange andre, hvis ikke nogen havde bestemt sig for at bygge en mur.

Under hans vinduer blandede en hel bataljon af arbej-

dere cement, lagde mursten på mursten i rasende tempo, til muren var så høj, at man ikke kunne klatre over den, og så rullede man pigtråd ud for en sikkerheds skyld, for folk firede sig ned med lagener, folk kastede kufferter ud og sig selv bagefter. Hans nabo, en gammel kvinde, lå livløs dernede, hun havde lige netop kræfter til at løfte en hånd, da de bar hende væk, men han så hende aldrig igen, og nogen sagde, at hun var død på hospitalet. Så murede de vinduerne til, og dørene, man måtte gå ind gennem gården, og i de dage forvandlede bygningen til et bur og beboerne til dyr, inde-spærrede. De, der ikke sprang ud og håbede på, at de ville overleve, og at nogen ville redde dem på den anden side, trak på skuldrene. Man vænner sig til det, sagde de, eller også, at det var, hvad man kunne forvente, når folk bare rejste og svigtede deres land, noget måtte jo gøres for at stoppe strømmen. Selv sagde han ingenting. Synet af muren gjorde ham stum, stummere end løven i zoologisk have, der vandrede frem og tilbage, frem og tilbage, uden at brøle, men inde i hovedet kørte det med ham, og måske kører det også sådan i en løves hoved derinde i buret, en eneste tanke, jeg må ud herfra, koste, hvad det vil.

Lejligheden var ikke længere hans, da han rejste. En morgen kom de og bad ham fjerne sine ting, og på det tidspunkt var han for stolt til at bede hende, chefen, det var han begyndt at kalde hende i sit hoved, om hjælp, og at dele sovesal med andre husvilde kom ikke på tale. Han sad i kantinen med sit pik og pak, da Eva tilbød sig. Indtil du finder noget andet, hed det, men de vidste begge to, at det var rent proforma, de overnattede alligevel hos hinanden, når det passede dem, så hvorfor ikke flytte sammen, når tingene nu var, som de var.

Den nat lå han med åbne øjne og dunkende hjerte, og da solen stod op, vidste han, hvad han skulle gøre, og også hvordan. Da vækkeuret ringede, vågnede Eva og smilede til

ham, han husker, at han tænkte, at han måske ville savne hende trods alt. Men da det kom til stykket, efterlod hun sig ikke engang et tomrum.

Skjortens bløde stof mod huden beroligede ham på rejsen. Først mange år senere forvandlede han den til pudseklude, den endte sine dage i en trækasse i selskab med dåsen med læderfedt. I de år gik han med støvler af kernelæder som alle andre, støvlerne var det eneste på ham, der ikke var blåt, selv sokkerne var blå, badebukserne, vinterhuen, vanterne. Blåt var et minde om det vigtigste i hans liv. For andre kunne det være forblevet en parentes, for ham satte det grænser. Mellem det væsentlige og det, han kunne forlade.

I fjernsynet taler de hans sprog med den berlineraccent, han aldrig fik lært. Han havde travlt nok med at viske sine landlige betoning ud til fordel for et teatersprog, der kunne forstås af alle, medmindre rollen ligefrem krævede, at han lød som en bonderøv.

De råber stadig hurra. De omfavner hinanden og griner og græder, stjernekastere spreder deres gnister, folk drikker sekt direkte af flasken. Menneskene på muren er skummet på en flodbølge, der skyller alt med sig på sin vej, bureaukrater, folkepoliti, schæferhunde, generalerne med sildesalaten af ordner på brystet, og det der land har ikke sandsække nok til at stoppe den, eller nogen har i smug og protest fyldt sandsækkene med sukker, og sukkeret går i opløsning og forvandler bølgen til sirup, en sødmefuld druknedød for det sureste land i verden.

Det ringer på hans dør. Det sker ikke ofte, trods alle sine år i landet har han ingen, han kan kalde venner. I Danmark giver man måske en øl og sidder og sludrer i et par timer, og derefter sker der ikke noget. For det meste er det bare viceværten, der skal dreje på en hane eller lufte en radiator, eller Jehovas vidner, der vil frelse ham. En sjældnen gang står naboen derude med en nøgle og beder ham vande potte-

planterne i et par dage. Naboen er en benet kvinde på hans egen alder med den patina, kvindelige alkoholikere får efter mange år i selskab med flaskerne, en grovhed i huden, en slaphed under øjnene, hår, der ikke ser ud som hår, men som fyldet i en madras.

Ganske rigtigt, det er hende. Han har tørret øjnene på vej til døren, fjernsynet støjer stadig i baggrunden. Denne gang er det ikke potteplanter, det handler om, hun har en dugget flaske snaps i hånden, Rød Ålborg, og to glas, og hun smiler med sine skjoldede tænder.

– Muren falder, siger hun. – Det skal da fejres.

Hun står allerede inde i den smalle entré, og han kan lugte hende, en blanding af gammel sprut og den tunge parfume, hun må have hældt over sig for at tage det værste. Resultatet får det til at hikke i hans mave. Bag ham råber fjernsynsstemmerne, Stasi raus, Stasi raus. De har klippet til den demonstration i september, der startede det hele, og han finder afbryderknappen og klikker billedet væk.

– Vi kan da godt se det, siger hun.

På den ene side vil han være alene og se det hele, suge hvert sekund i sig, lade tårerne strømme, tale med sig selv, sige ordene på det sprog, han har forladt, men som stadig lever et eller andet sted i ham. På den anden vil han ikke bede hende om at gå. Han ved aldrig, hvornår han kan få brug for hende. Når man lever alene, ved man aldrig, hvornår man pludselig får brug for et andet menneske, han bilder sig ikke noget andet ind, selv om han gør sit bedste for at undgå at have brug for andre end sig selv. En snaps kan han tage, det må være hårdt altid at drikke alene, og hun har ikke gjort ham noget, hun har aldrig været andet end venlig mod ham.

Hendes øjne svømmer, da hun vakler hen mod sofaen, men hun er sikker på hånden og spilder ikke en dråbe, da hun skænker i glassene. Bevægelserne minder ham om noget, noget behageligt, noget, han vil huske, men først da han har

skålet med hende, og de har tømt det første glas, og hun har sagt ah og smækket med læberne, bliver billedet tydeligt, af marketendersken i det stykke, der blev starten på det hele.

Mutter Courage tapper øl fra en hane på vognen, og det lille slag med hånden mod hanen fortæller hele historien, om en person, der klarer sig uden overflødige gestus, en, der har enhver situation under perfekt kontrol. Under prøverne sad han i mørket og slugte hende med øjnene. Rollen var hende, hun var rollen, men der var ikke tale om nogen indlevelse, hendes arbejde var omhyggeligt som en videnskabsmands, hver gestus, hvert tonefald vejet på guldvægt, og var det det, han faldt for, var det bare beundring? Han har grublet over det uden at finde svaret, indtil han bestemte sig for at lade det ligge.

Kvinden i sofaen ved siden af ham rækker hånden ud efter flasken, der er trekvartfuld. Alice, hedder hun. Eller også er det Annie, han er ikke sikker. Der står A. Madsen på døren, og nu har hun allerede skænket én gang til, og endnu en gang er ingenting spildt, den klare væske står præcis op til glasets kant, og det lykkes ham kun med nød og næppe at føre sit til munden, uden at det skulper over. Hendes trick er at gribe om glasset med begge hænder, men kun med det yderste af fingerspidserne. Det ser overlegent ud, raffineret som et taskespillertrick, når hun vipper væsken ind i munden.

Efter det tredje glas summer det let i hans hoved. Til hverdag drikker han en øl, højst to. På turnéen tager han en efter forestillingen sammen med de andre teknikere. Ikke fordi han har lyst, men fordi det ellers ville se ud, som om han er fin på den. Et par af dem ved, at han har været skuespiller, og det der med skuespillere er følsomt. Skuespillere er kun interesserede i sig selv, det er sådan man taler om dem dernede på gulvet. I modsætning til dem står teknikerne skulder ved skulder, en tæt sammensvejsset gruppe, én for alle, alle for én, og ingen er mere end nogen anden. At gruppen har

sit eget indre hierarki, og at man holder hinanden i skak, er en anden sag, men skulle han vælge at tage en øl eller spise en bid natmad med skuespillerne, ville den relative velvilje, han nyder, blive erstattet med drillerier og hån, og hvorfor skulle han udsætte sig for det?

Alice, eller er det Annie, har sagt noget. Efter næsten tredive år har han ingen problemer med sproget, men ordene bliver svævende i luften og når ikke hans hjerne, de hænger som en gråbrun dis foran hans øjne. Indtil hun gentager dem, én gang, to, hun ler, og han ser de brunstribede tænder, det hærgede ansigt, læberne, som hun hele tiden slikker, så de glinser fugtigt, og hun siger noget, men han kan ikke høre det. Han sidder i lugten af gammel og ny sprut og dårlig parfume, og det tuder i hans hoved, noget tuder derinde og overdøver alt andet, alle tanker, alle ønsker.

Nu tager du vel tilbage.

Hun har lagt hånden på hans lår, som en anden engang lagde hånden på hans lår, og det er en venlig gestus, eller også er det en invitation, og han vil ikke fornærme hende, han kan få brug for hende, han har brug for hende, lige nu har han brug for hende til at holde noget på afstand, og han gemmer ansigtet ved hendes skulder og kysser hendes slappe hals, hans hænder søger hendes bryster under den noprede striktrøje, hun har ikke brystholder på, noterer han sig, og hun trækker bukserne ned på sig selv og på ham, og hjælper ham indenfor i en overraskende hede, og kroppen gør det, den skal, mens hjernen kører for fuldt knald i en verden, der ikke har med det, der foregår på sofaen at gøre, og han kan ikke stoppe den. Ordene runger i hans hoved, i alle tonarter, i en pumpende, ubønhørlig rytme.

Nu tager du vel tilbage.

Da det er overstået, og de igen sidder ved siden af hinanden, fuldt påklædte, i sofaen, hvis puder er blevet lidt fladere, men ikke mere, end at man kan lade som ingenting,

og hun har skænket dem hver sin snaps fra flasken, der ikke længere er dugget, og de har skålet, og hun smiler til ham med noget, man med lidt god vilje kan kalde et skælmsk smil, ved han det.

Vejen er udstukket, en lige linje fra nu til dengang. Hvad der venter ham, ved han ikke. Blot, at han må gøre det. Ikke nu. Når tingene er faldet til ro. Når den dag kommer, hvor han ikke længere behøver frygte repressalier, siger han til sig selv, og ved, at det er en dårlig undskyldning. Han kunne rejse allerede i dag, kunne være rejst for længe siden, med sit nye statsborgerskab, med sit danske pas. Grænsen er inde i ham selv, det er den, han skal overskride, grænsen mellem viden og ikke-viden, mellem at glemme og at huske.

Ikke nu. En anden gang.

Han rejser sig. Går ud på det lille toilet, hvor gulvet stadig er vådt efter hans morgenbad. Hver morgen tørrer han op og skraber fliserne med gummiskraberen, alligevel bliver der aldrig rigtigt tørt, før han er på vej i seng. Han pisser med hånden støttet mod væggen, ikke fordi han er fuld, men han kan knap holde sig oprejst.

Inde i stuen har hun trukket benene op under sig, sidder i sofahjørnet, som om hun hørte til, men nu vil han være alene. Hun har fyldt glassene igen, hun venter på ham, og hvis han sårer hende, er der ikke noget at gøre ved det. Han bliver stående ved enden af sofaen og tager sit glas, tømmer det i et hurtigt drag, som når man har travlt med at komme af sted fra en dårlig restaurant.

– Tak for skænken, siger han.

Det varer lige et sekund, før hun fatter det. Så kommer hun på benene, samler omstændeligt flaske og glas sammen, hans glas får hun i hånden, da hun passerer ham på vej til døren. Hendes skuffede ansigt gør det svært bare at lade hende gå, og han lægger en hånd på hendes arm.

– Tak for det hele, siger han.

Han følger hende ud. Hører døren til hendes lejlighed blive låst op og det hårde smæld, da den falder i bag hende, og måske har han fornærmet hende. Eller også har han bare gjort det, hun forventer sig af mænd, og næste gang, hun har brug for det, vil hun bede ham om at vande potteplanterne som den naturligste ting af verden. Han håber det. Eller han ved ikke, hvad han gør.

Klokken er mange, og under normale omstændigheder ville han have spist aftensmad for længe siden, men hans mave, som det mindste varsel om sult ellers sætter i alarmberedskab, sender ingen signaler. Han hiver leverpostejen og en pakke fuldkorn ud af køleskabet og smører sig en mad, men han har ingen appetit. Rugbrødsskiven ligger på skærebrættet med rødbedeglasset ved siden af og ser ud som et normalt stykke smørrebrød, og han orker ikke engang at lave en foliepakke og lægge den i køleskabet, det ligner ham ikke.

Han er for træt til at være træt, og at sætte sig foran fjernsynet igen og se, hvordan hans landsmænd bliver fuldere og fuldere og mere og mere støjende, orker han ikke. Udenfor er det råkoldt, en silende, koksgrå torsdag, hvor ingen venter ham. Turnéen sluttede i weekenden, og ugens første dage brugte de til at rydde op og pille dekorationen fra hinanden og køre det, der ikke kunne genbruges, på lossepladsen. Nu afspadserer han til midt i næste uge. Afspadsering er det værste, han ved, næst efter ferier og helligdage, hvor teatret er lukket, og ingen har brug for ham.

Han passerer bodegaen, hvor folk på det her tidspunkt enten er småfulde og sentimentale eller småaggressive eller i færd med at beslutte sig for at gå hjem til konen og fjernsynet, før de bliver det.

På teatret er dagens prøver slut, den næste premiere er anden juledag, og først på mandag starter aftenprøverne. Facaden på den firkantede bygning ligger i mørke, og han låser sig ind gennem kælder døren og nulstiller alarmen.

Nede i teknikernes kaffestue står krusene stadig på bordet, lampen på kaffemaskinen lyser rødt, det er ikke altid, nogen husker at slukke den. Den sidste, beske kaffe fylder et halvt krus, og han brænder sig på den, før han smider den i vasken og skyller alle krusene af og stiller dem i opvaskestativet. Kalenderpiguen på væggen smiler til ham, hun har nissehue på og store bryster, og hun er glatbarberet under bæltestedet, det ser ud, som om man har transplanteret en voksen overkrop på en lille piges underliv, et helt igennem mislykket eksperiment.

Askebægeret bugner som sædvanlig. Ethvert forsøg på at indføre rygeforbud hernede støder på den mest massive form for civil ulydighed. Frie mennesker kræver fri røg, og sådan nogle som ham må bare finde sig i det. Han finder sig i det, han gider ikke engang brokke sig, når de ryger i turnébus-sen, han tilpasser sig, som han har gjort helt fra starten, og hvorfor skulle han ikke det? Han valgte selv at forlade sit land og den karriere, der netop var ude af starthullerne, han valgte at forlade sit sprog, og hvad er en skuespiller uden sprog, for noget så abstrakt som frihed. Frihed til at tænke, til at tale, til at stemme på det parti, han har lyst til, gå ind i en stemmeboks i forvisningen om, at ingen får at vide, hvor han satte sit kryds. Frihed til at sige til dem, der gider høre på det, at statsministeren ligner en parfumehandler, og at Prins Henrik er bøsse, hvad glæde han så skulle have af det. Ytringsfrihed, hedder det, og han ser sig omkring i det rodede lokale og ved, hvilke samtaler der bliver ført over kaffen og smøgerne, over fredagsbajeren. Hvad ytringsfriheden bliver brugt til på det her teater, i det her land.

Nationalsangen, der akkompagnerede hans barndom og ungdom, runger pludselig i hans hoved, og han nikker i takt til den dårlige poesi, *Auferstanden aus Ruinen Und der Zukunft zugewandt Laß uns dir zum Guten dienen Deutschland, einig Vaterland.*

Opstået af ruiner. Det var hans land, og det var bare at smøge ærmerne op og rydde væk og bygge nyt. For fred og socialisme, mod krig og nazisme. Han lyttede til lærerne, til ungdomslederne, alle de voksne, der talte som med én mund, og han troede, de mente det. Ind i dybet af sin naive sjæl troede han på den faktisk eksisterende socialisme. Troede på, at han var en del af noget vigtigt, og at det hele bare ville blive bedre og bedre, og at teater var en del af kampen. I den amatørgruppe, han startede sammen med nogle af de andre fra fabrikken, stod han på scenen sammen med mennesker, der troede det samme. At de sammen kunne lave verden om, og at det blot var et spørgsmål om tid, før alting blev bedre. Før alting blev godt.

Hans mor fik arbejde på tekstilkombinatet og syede skjorter, den ene grimmere end den anden, alle sammen af kunststof, der fik en til at svede tran efter få minutter, og de klarede sig på lønnen. Der var heller ikke så meget at købe, at det gjorde noget, og der var meget, der var gratis. Alle kvinderne ved symaskinerne havde mistet deres mænd, eller mændene sad hjemme ved køkkenbordet og drak og blev ædt op indefra af bitterhed over deres skæbne og det ene ben, krigen havde ladet dem beholde. Hans egen far var en slank figur på et billede. Uniformen klædte ham, og selv om billedet var i sort-hvidt, kunne man se, at hans øjne var blå og lyse trods det sorte hår, der tittede frem under huen.

Hans mor skrantede, da han rejste til Berlin, men sådan en chance kunne han ikke lade gå fra sig, det syntes hun heller ikke. Én gang besøgte han hende, efter at han var flyttet, og da havde kræften allerede bredt sig, lunger, knogler, lever, og en måned senere var det slut. Han kunne ikke tænke sig at bede sig fri for at komme til begravelsen. Skuespillere tager ikke fri, ikke engang for at gå til deres mødres begravelser, ingen vil have en aflyst forestilling på samvittigheden. The show must go on. Ordene for det fik han først i Vest, men

det sad i rygmarven, og hans mor var død og kunne være ligeglad.

Hvad skulle han også med en mor? Han var tyve år, og livet var et eventyr, som han, Klods Hans, red igennem på sin gedebuk og undervejs erobrede ikke bare det halve kongerige eller en fjollet prinsesse, men selve dronningen. En overmodig knægt, der smagte på lykken mellem den ophøjedes ben, og var dum nok til at tro, at det skulle vare evigt, eller hvad evigt nu er, når man er tyve år gammel. Det kom til at vare evigt, men ikke på den måde, han troede.

Der lugter af gammel tobak og maling og fodsved i frokoststuen. Et halvtomt smørbæger med en kniv i står ved siden af vasken, hvor nogen har skyllet pensler og glemt at rense efter. Han tørrer skjolderne af med en håndfuld køkkenrulle, og øverst i den store skraldespand ligger enden af et franskbrød, og så indhenter sulten ham, og han kan ikke være sulten, han kan aldrig være sulten. Sult gør ondt, så han hver gang tror, han har mavesår, at han om et øjeblik vil kaste blod op, forbløde og dø. Han børster brødet rent for kaffegrums, smører smør på en bid og tygger den i sig. En humpel til, han tygger og synker. Tygger og synker. Han var heldig, at der overhovedet var noget at spise. Der skal ikke mere til, end at han skal faste før en blodprøve, før venteværelset med dets mennesker med tykke frakker og bekymrede øjne forsvinder, og han er tredive år yngre og står på gaden i Wien med rumlende mave, og forretningsfacaderne er en række blinde øjne.

Det er helligdag, Allehelgen, siger den dreng, han spørger, en lang knægt med alvorligt ansigt og en buket i hånden, på vej ind på en kirkegård sammen med en stadig strøm af pelsklædte kvinder, med små kranse, med blomsterbuketter. Helligdag, forstår han, betyder, at alt er lukket, at han ikke kan veksle penge, ikke købe noget at spise. Maven smerter, men hans lille kapital i jakkeforet er til ingen nytte. Han

tigger de nødvendige mønter af en kvinde på gaden, og hun bliver bange, da han spørger, og giver ham dem af skræk, ikke engang hans blå øjne er en garanti for, at han ikke vil gå over til håndgribeligheder.

Han ringer fra en telefonboks, og han er heldigere end loven tillader. Hende, hvis telefonnummer han havde gemt i sin højre sko, skal på vagt, hun står med det ene ben ude ad døren, men hun kan ikke afvise ham, ikke ham, som hun har kendt, siden de begge var børn og viftede med de samme faner, og måske kunne der være blevet et par af dem, de gik i biografen sammen og badede i floden. Hun var i fuld gang med sin sygeplejerskeuddannelse, da han flyttede til Berlin og begyndte på teatret, og de skrev breve. Indtil et af hendes havde et fremmed poststempel. Så holdt det op. Hun står nede på gaden, da han når frem, forpustet efter at have løbet gennem gaderne efter hendes anvisninger, men heldigvis har han kun sin skuldertaske, han skal jo bare være væk nogle få dage, se en forestilling og så tilbage igen, det er den version, han efterhånden er begyndt selv at tro på. Dengang var hun buttet, en bondetøs med mælkehud, nu er hendes ansigt tørt og blegt med mørke ringe under de trætte øjne. Håret er skubbet op under en strikket hue, og hvis det skulle passe til ansigtet, burde det være gråt, og hun er ikke fyldt tredive.

Vagt, siger hun, ekstravagt, hun tager alt, hvad hun kan få, især på helligdage. Hun har ingen at holde helligdag med, og hun har brug for pengene, lejligheden er dyr, maden meget dyrere end hjemme. Hun siger hjemme, og et sekund slører hendes øjne, men så skal hun af sted og giver ham nøglen, sov i min seng, siger hun, jeg kommer først tilbage mandag morgen, så skal jeg selv sove i et helt døgn. Et skævt smil er, hvad han får ud af hende, ikke en omfavnelser, ser han smittefarlig ud? Hans mave knurrer, men hun sagde ikke noget om mad. Oppe i lejligheden lugter der af cigaretter, der står et askebæger med kolde skod på køkkenbordet, og

køleskabet er tomt. Helt tomt. Ikke så meget som en glemt gulerod, ikke en sjat mælk i en flaske. Køleskabet lugter af sult og tomme maver, og det var ikke rigtigt det, han havde forestillet sig. I hans fantasi bugnede alle vestlige køleskabe af mad.

På uret på køkkenvæggen plopper viseren sig frem gennem den sidste dag i oktober, en fredag. På mandag kan han veksle penge. På mandag kan han få mad. Nu kan han bare vente. Han pakker sin slunkne taske ud, lægger tingene ved siden af hinanden på sengen, der er uredt og lugter af krop, og der er en lille blodplet på lagenet. I taskens inderlomme ligger den plade chokolade, han købte i Beograd for sine sidste penge, før han satte sig i toget igen. De sidste timers pres har fået ham til at glemme chokoladen, nu får synet af den tårer af lettelse frem i hans øjne. Mørk chokolade med nødder. Chokoladen giver sukker til hjernen, nødderne giver ham næring, noget at stå imod med. Han brækker to firkanter af og skal til at putte dem i munden. Så ombestemmer han sig og deler bidden, lægger én firkant på tungen og lader den smelte, langsomt, langsomt, gumler på nødderne, til de er helt opløste, før han synker dem.

Radiatoren er skruet ned, og der er koldt i lejligheden, men det vil være at udnytte gæstfriheden at bruge hendes varme, der nok er dyr som alt andet i dette land. Hans tænder klapper, af kulde og fordi spændingen endelig slipper. Her vil ingen banke på døren og slæbe ham med, eller det tror han, men han kan ikke være sikker, hvordan skulle han kunne være sikker? Han kryber ind under tæppet med alt tøjet på, men han fryser stadig, og fristelsen er for stor, en del af ham svinger benene ud på gulvet og går de få skridt over til den modsatte væg og drejer op for håndtaget. Det risler lovende i den tunge radiator, og han mærker, hvordan en forsigtig varme breder sig i det massive jern, og skønt han burde skrue håndtaget tilbage til nul, gør han

det ikke. Sengen venter på ham, og han vikler tæppet om sin skælvende krop, skubber puden til rette under hovedet. Sekunder efter sover han. Han vågner nogle gange i nattens løb, nogen råber nede på gaden, en bil bremses op, porten smækker, og han lytter til skridtene på trappen, tunge skridt, høje stemmer, men skridtene standser ikke på hans etage, de fortsætter, og han spiser den sidste firkant af chokoladen og lader den søde smag dulme uroen, så han kan glide tilbage i døsen igen.

Så er det pludselig lyst uden for vinduet, og han sidder på en taburet i det iskolde køkken. Han tvang sig selv til at lukke for varmen, et eller andet sted må der være en grænse, og han drikker et glas vand, det femte den morgen. Ser på uret på væggen, hvor hvert sekund tager en time. Han tæller sekunderne, minutterne, og lige om lidt skal han stå på ambassaden. Han skal ikke blive i Wien, han skal videre, og hans mave rumler og skriger og gør ondt, men på ambassaden hører de bare hans sprog og tror, han er østriger, ingen vil se hans pas, og han går ud i novemberkulden med et stemplet papir i hånden, og på papiret står hans navn.

I kaffestuen er temperaturen faldet, nattesænkningen er effektiv, noterer han sig, og urets visere er blevet til én. Kvart over ni er stadig tidligt, og han har ingen lyst til at gå tilbage til lejligheden, hvor valget står mellem at tænde for fjernsynet eller lade være. Kaffen i dåsen lugter godt, og han brygger sig en kande, måler omhyggeligt op, vand og kaffepulver i de rette mængder. De andre slasker bare en ordentlig portion kaffe i filteret, plasker med vand, så køkkenbordet flyder. De gør nar ad hans pedanteri, og han har vænnet sig til det, tonen mellem folk i det her land er ironisk, man driller og siger vittigheder, og der bliver grinet højt ad folks særheder og vaner, øgenavne hører til dagens orden. I starten generede det ham, at han aldrig vidste, hvor han havde folk, nu lader han det prelle af, hvad betyder det, at de kalder

ham Moster, hvis det kan more dem, er det o.k. med ham.

Det ville have været lettere, hvis han var blevet i Tyskland, som han først havde tænkt sig. I Hamburg kunne han have fået hjælp, adressen til en praktikant, der havde været instruktørassistent på hans sidste forestilling i Berlin, stod på bagsiden af sedlen med venindens telefonnummer.

Kaffen er varm og smager godt. Det er ham, der passer kaffekassen, og han køber kun den bedste, lidt dyrere, men det er det værd. Han smager på hver slurk, som om det er den sidste kop kaffe, han får i dette liv, prøver at koncentrere sig om kaffesmag, men hele tiden trænger billeder sig på.

Han står på perronen på Hamburger Hauptbahnhof med sin taske over skulderen, på vesttysk jord, og han skal bare tage nogle skridt, finde en telefon og ringe til nummeret på den seddel, han i mellemtiden har flyttet fra skoen til bukse-lommen, da de kommer imod ham. To uniformerede mænd, hærdebrede, og måske er de bevæbnede, eller også ser det bare sådan ud, de går side om side og har kurs direkte mod ham, om et øjeblik vil de nå ham, vride hans arme om på ryggen og trække ham med, hvorhen kan han ikke vide, men han må være afsløret som den bedrager, han er. Fremmedpasset ligger stadig i tasken, han er kommet ind i landet under falske forudsætninger, og hvordan skal han forklare, at han, der er ansat på sit lands mest prestigefyldte teater, regimets flagskib, nationens stolthed, befinder sig her med en anden mands pas i tasken? Han kan være spion, han kan være i ledtog med fjendtlige efterretningstjenester og stå til fængselsstraf eller udvisning, og det ene er ikke bedre end det andet.

Før han når at tænke sig om, står han inde i toget igen. En kvinde med et spædbarn på skødet har sat sig på hans plads, og han smutter ind på det nærmeste toilet og slår slåen for. Der bliver han stående, til han mærker, at toget sætter i gang og glider ud fra perronen. Han river omhyggeligt passet i stykker, små bitte stumper, som han lader forsvinde

i toilettet, ser dem flagre ud på sporene og forsvinde. Hans billet gjaldt kun til Hamburg, men i bedste fald genkender konduktøren ham og husker bare, at han har kontrolleret billetten. I værste fald er det alligevel ikke så slemt, for han har penge til at betale en ny billet med, nu klarer han sig, men ingen beder om hans billet, ingen beder om noget overhovedet, ikke hans visum, ikke hans penge, ingenting, og så er han ved grænsen. Den danske grænse, der bare er en streg på et kort, men som alligevel er en grænse, beregnet til at stoppe sådan nogle som ham. Han mærker kulden brede sig over ryggen og stramme grebet om nakken, da han hører stemmerne på perronen og skridtene i korridoren, men grænsebetjentene går forbi, han får et glimt af dem, og de ser venlige ud, en af dem griner ad noget, den anden siger, og ham, der griner, har fuldskæg. I det land, han har forladt, er folk i uniform skægløse, en betjent med skæg kan ikke ville en noget ondt, og han beslutter sig på stedet. I det her land vil han blive, og han vil anlægge skæg. Jo før, jo bedre.

Stå på scenen kommer han ikke til, ikke uden sprog, men arbejde med teater kan han alligevel, som kulisseslæber eller tekniker. I amatørgruppen lavede alle alt muligt, og det spiller ingen rolle, at han skal starte forfra, som et barn. Et barn med fuldskæg. Tanken får ham til at grine, og det er første gang, siden han købte sine togbilletter, at han hører sin egen latter. Måske er det i virkeligheden flere måneder siden, han grinede, og latteren kommer bag på ham, men han kan ikke holde den tilbage. En ældre kvinde ser misbilligende på ham fra sit kupéhjørne, men latteren er for stærk, det bobler hysterisk i hans strube, og jo mere han kæmper imod, jo mere bobler det. Til det ikke bobler længere. Til latteren ikke længere er latter.

Siden han var lille, har han haft let til tårer. Sammen med hende, som aldrig er forsvundet helt fra hans hjerne, kunne tårerne komme, når som helst, hvor som helst, og hun kys-

sede dem væk, vuggede ham i sine arme, i sine slanke, stærke arme, knugede ham mod sit bryst, som om hun aldrig ville slippe ham, indtil hun slap ham, og han svævede frit, til han landede hos Eva, en mellemstation, hvor der ikke var plads til gråd, men kun til at bide tænderne sammen og prøve at glemme hende, der betød noget. En umulighed, når der ikke gik en dag, uden at han så hende, når alt omkring ham mindede om hende, på teatret, i hans lejlighed.

Kaffekanden er tømt. Han skyller den og kruset af og stiller dem i stativet, sikrer sig, at alt lys er slukket overalt. Ude ved kælder døren slår han alarmen til og hører den tunge dør smække i bag sig, da han går op ad trappen. En mørklødet luder passer ham op på hjørnet af hans gade, want fun, good price, men han skal ikke nyde noget, han har aldrig betalt for sex. Hans behov er også aftaget med årene, og i værste fald har han sin højrehånd, der hverken er smittebærende eller stiller krav om nærhed. Var der ludere i hans gamle hjemland, ved han det ikke, det var aldrig aktuelt. Her er der mange af dem, i massageklinikkerne i kældre og nedlagte frisørsaloner, og her i kvarteret står de på gaden i deres korte nederdele og tynde strømper og absurde hæle, et par af dem dukker op i teatrets kældercafé med jævne mellemrum, står pludselig i døren, og hvis ikke der er publikum, bliver de lukket ind i varmen. De fryser, de har et blå mærke eller en udslået tand at vise frem, deres alfonser holder dem i kort snor, og de har ingen steder at gå hen, de er under stadig kontrol, ikke engang deres kønsorgan er deres eget. Er deres hjerner det?

Det var det værste. Ikke muren, ikke de tilspigrede vinduer, men at ens hjerne ikke var ens egen. At man uden at vide det, uden at ville det bevidst, udviklede et eller andet relæ inde bag panden, som slog til eller fra, hvis en forbudt tanke meldte sig. Før den nåede munden, før den nåede blyanten i ens hånd.

Døren til lejligheden binder let, det har den gjort i et par uger. November er fugtig i år, det er nok derfor, men han vil alligevel snakke med viceværten om det. Viceværten har sin rolle at spille og ville tage ilde op, hvis han tog værktøj med fra teatret og selv begyndte at mikse med det.

Leverpostejmadden ligger på skærebrættet, og han gafler en rødbedeskive og tager en bid af smørrebrødet. Gennem væggen kan han høre naboens fjernsyn, et musikprogram med tunge bastoner får den tynde væg til at vibrere. Han ser hende for sig, glasset og flasken står foran hende på sofa-bordet, nu er der kun en bundskjuler tilbage, og hun halvsover, eller også er hun allerede gledet ind i den der tilstand, hvor intet når en. Ingen minder, ingenting, der gør ondt, han har prøvet det, men det er ikke noget for ham. Hans eget middel mod minderne plejer at være at tage cyklen og bare køre derudad, indtil han ikke orker mere, det er sket, at han er havnet i Helsingør eller Hundested, men alt er bedre end at sidde derhjemme og tænke på det, der er dødt og begravet for længe siden. Hans seneste cykel blev stjålet for et par dage siden, der er hurtig omsætning på cyklerne i det her kvarter, men han har altid haft cykel. I Berlin sparede han sammen af sin løn og købte den bedste, Diamant, hed den. Hans hjerte blødte, da han solgte den til praktikanten fra Hamburg, men for de D-mark, han fik til gengæld, købte han togbilletterne til flugten.

Da han satte sig i toget dengang, vidste han ikke, hvor svært det var ikke at se sig tilbage, men ikke engang i det støvede lokale på postsorteringen, hvor han arbejdede de første år, slap han for det. Brevene, der passerede hans hænder, havde poststempler og håndskrevne adresser, der mindede om noget, selv maskinskriften lignede noget, han kendte. Studenterne, der betalte deres studier med en ekstratjans på sorteringen, gik i teatret og snakkede om de stykker, de havde set, stykker, han kendte, og de diskuterede politik. Et

par af dem troede på kommunismen og var medlemmer af partiet, og han så deres øjne blive tomme, når nogen sagde dem imod. I deres øjne var han en paria, en renegat, og de undgik ham, men efterhånden som de tog eksamen og blev skiftet ud, holdt han op med at fortælle, hvor han kom fra. Hans fornavn kunne lige så godt være dansk, og hans accent er minimal. Når nogen spurgte, var han sydslesviger. Dansk-sindet, havde han hørt nogen sige, så det lod han skinne igennem, og det var vigtigt. Det gav ham en slags status. Ingen forventede, at man fortalte noget mere privat om sig selv, man pjattede, fortalte historier, tog gas på hinanden. Første gang, han hørte udtrykket, troede han, han havde hørt fejl, men det var rigtigt nok, danskerne er et ubekymret folk. Hende, han prøvede at glemme, levede her i nogle år, da hun selv var på flugt. Danmark er en teddybjørn, sagde hun. Nu ved han, at hun havde ret.

Kaffen fra teatret svider i hans mave, hjertet har travlt i hans bryst. Fjernsynet inde ved siden af kører stadig, nu er det mandsstemmer, der taler i munden på hinanden, og publikum ler. Hvordan ville hun reagere, hvis han bankede på? Ville hun tage imod ham, tilbyde ham en nat i sin seng, kæle for ham, til han slap for det, der buldrer øredøvende inde i hans lysvågne hoved? Tanken om, hvad resten af snapsen har gjort ved hende, får ham til at opgive idéen.

Minderne er en infektion. Fortiden er en betændelsestilstand, og lige nu har han ingen medicin mod den.